2025-10 i 12-RE

Causa 2025-10 i 12-RE

(Bailó Nuez i d'altres c/ Principat d'Andorra)

Números de registre: 93-2025 i 95-2025. Recursos d'empara

Sentència del 19 de maig del 2025

BOPA núm. 64, del 28 de maig del 2025

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atesos els escrits presentats i registrats al Tribunal Constitucional, el 10 de febrer del 2025, per les representacions processals respectives del Sr. Eduardo Bailó Nuez i de les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya, mitjançant els quals interposen sengles recursos d'empara contra la sentència del 22 de gener del 2025, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut, a la prova, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi d'irretroactivitat de la llei penal, establert a l'article 9.4 de la mateixa norma i, atès que demanen al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li la resolució impugnada amb retroacció de les actuacions al moment previ al pronunciament de la sentència, per tal que la Sala Penal dicti una nova decisió. Així mateix, demanen la suspensió dels efectes de la sentència impugnada;

Vista la Constitució, especialment els articles 9.4, 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 13 de març del 2025 que va acumular els recursos d'empara 2025-10-RE i 2025-12-RE i que va admetre a tràmit la causa acumulada sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 3 d'abril del 2025, pel Ministeri Fiscal;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 d'abril del 2025, per la representació processal de les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 d'abril del 2025, per la representació processal del Sr. Eduardo Bailó Nuez;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Pere Pastor Vilanova;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. Mitjançant sentència del 17 de gener del 2024, el Tribunal de Corts va condemnar el Sr. Eduardo Bailó Nuez i les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya, com a autors d'un delicte major de blanqueig comés amb habitualitat, sense la concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal:

- el Sr. Eduardo Bailó Nuez a la pena de 3 anys de presó condicional amb un termini de suspensió de la pena de quatre anys, a la pena de multa de 2.000.000,00 € i a l'expulsió del Principat per un període de 20 anys;

- les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya a la pena de 3 anys de presó condicional, per a cadascuna, amb un termini de suspensió de la pena de quatre anys, a la pena de multa d'1.000.000,00 € cada una i a l'expulsió del Principat per un període de 20 anys.

Així mateix, es va acordar el comís de diversos immobles i els rendiments obtinguts en concepte de lloguer o de qualsevol altre fruït, des de la incoació de la causa, i, dels comptes bancaris de titularitat dels recurrents i de la societat Siberian Express, SL, així com els saldos bancaris transferits a l'AFA en el marc d'aquest procediment.

1.2. Tant la representació processal del Sr. Eduardo Bailó Nuez, com la de les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya van formular recurs d'apel·lació contra aquesta resolució, i, el 22 de gener del 2025, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència que acordava estimar parcialment ambdós recursos en el sentit de modificar únicament les penes de multa, condemnant el recurrent a una multa d'1.000.000,00 € i a les recurrents a una multa de 500.000,00 € per a cadascuna d'elles.

1.3. El 10 de febrer del 2025, les representacions processals respectives dels recurrents van interposar sengles recursos d'empara contra la sentència del 22 de gener del 2025, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut, a la prova, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi d'irretroactivitat de la llei penal, establert a l'article 9.4 de la mateixa norma.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació dels recurrents

- Els recurrents al·leguen la vulneració dels drets a un procés degut, a la prova, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com dels principis de legalitat i d'irretroactivitat de la llei penal, establert a l'article 3.2 de la Constitució, i de la integració dins l'ordenament jurídic dels tractats i dels acords internacionals, reconeguda a l'article 3.4 de la mateixa norma.

- En primer lloc, retreuen als tribunals ordinaris haver aplicat el Codi penal del 2005 per considerar que la pena imposable era més benigna que aquella que estava prevista en el Codi penal de 1990.

- Els recurrents consideren que aquest raonament és equivocat i que els tribunals ordinaris haguessin hagut de tenir en compte la totalitat de la tipicitat, ja que el tipus del delicte de blanqueig és molt més ampli en el Codi penal del 2005 que en el del Codi penal de 1990, el qual exigia la declaració provada del tràfic d'estupefaents (o altres dels delictes concrets establerts en aquest Codi) com a origen dels diners.

- Al·leguen que aquesta qüestió és cabdal, ja que s'ha de poder justificar la imputació de blanqueig i qualificar l'origen dels béns; no obstant això, la sentència espanyola que va condemnar el recurrent va indicar de manera expressa que aquest no havia obtingut cap profit econòmic, ni feia menció de cap altre delicte.

- Retreuen a la Sala Penal haver fonamentat la seva decisió en suposicions per qualificar com a hipotèticament delictes les seves activitats.

- Conclouen que no es pot aplicar el Codi penal del 2005 a les activitats prèvies a l'any 1998, ja que això constitueix una vulneració flagrant del principi d'irretroactivitat.

- Consideren que els tribunals ordinaris han realitzat una interpretació extensiva de la llei penal en contra de l'aplicació de la llei més favorable al reu, perquè no han pogut concretar cap acció delictiva durant els anys 1990 i següents.

- D'això se'n deriva la vulneració de l'article 9.4 de la Constitució que estableix que "Ningú no pot ésser condemnat o sancionat per accions o omissions que en el moment de produir-se no

constitueixin delicte".

- Destaquen que en les dates en què es van realitzar els moviments bancaris (1986 a 2004) el Codi penal del 2005 no estava en vigor, i la sentència impugnada vulnera simultàniament el principi de legalitat, pel que fa al delicte de blanqueig de diners, i el principi de seguretat jurídica respecte de quatre punts essencials: la vigència temporal de les lleis penals, el contingut de l'acció típica, el moment consumatiu i el terme prescriptiu.

- Per tant, d'acord amb la doctrina del Tribunal Europeu dels Drets Humans, la comparació entre dos lleis penals per determinar quina és més favorable, no ha de basar-se únicament en la punició, sinó, a més, en si els fets objecte de condemna són subsumibles en la tipificació que dels mateixos realitzi cada norma.

- En segon lloc, recorda que en el delicte de blanqueig de diners, l'objecte del delicte ha de ser béns o valors provinents directament o indirectament d'un delicte previ, tanmateix en aquest cas, no només no s'ha establert cap activitat orientada a determinar la possible font de recursos del recurrent, sinó que les proves documentades d'activitats generadores d'ingressos han estat menystingudes.

- Afegeixen que si bé es pot retreure a les recurrents haver ingressat importants sumes en efectiu, no es pot concloure que aquests ingressos impedissin una traçabilitat, ni una confusió patrimonial absoluta que no podia verificar el seu origen.

- Addueixen que la sentència impugnada efectua "consideracions inacceptables i temeràries" contra el principi de la presumpció d'innocència; d'una banda accepta que una quantitat elevada provingués de la venda d'una propietat immobiliària a Espanya, però, d'altra banda, insinua que aquesta propietat hagués pogut estar adquirida amb fons d'origen il·lícit. Així doncs, es tracta d'una clamorosa presumpció contra reo, la qual no havia sigut mai efectuada per les autoritats espanyoles.

- També retreuen als tribunals ordinaris haver menyspreat tota la documentació aportada sobre les activitats del recurrent a Espanya i a altres països llatinoamericans i no haver tingut en compte que, a banda del temps transcorregut (la conservació de documents està limitada a 5 anys), precisen que en molts d'aquests Estats el control dels ingressos és baix o nul.

- En qualsevol cas, la sentència espanyola de l'Audiència Provincial de Madrid del 16 de gener del 2001 que els tribunals andorrans qualifiquen com a "l'antecedent evident" de l'origen dels béns del

recurrent, declara de manera expressa que el recurrent no havia obtingut cap guany del delicte de tràfic d'estupefaents, ni havia apreciat reincidència, ni habitualitat.

- En tercer lloc, els recurrents al·leguen que als efectes de la prescripció, la Sala Penal mateixa reconeix que l'activitat delictiva és anterior a l'any 1994, i si bé també reconeix tàcitament que no es poden tenir en compte els segells al passaport del recurrent anteriors a l'any 1992, en lloc d'assumir la impossibilitat de construir un delicte de blanqueig a partir d'aquesta dada, conclou que és suficient no saber quins han pogut ser els seus negocis per declarar, sense proves, que aquests haurien estat delictius.

- Segons el parer de la Sala Penal, la impossibilitat de justificar l'origen dels fons és un indici del delicte, com també ho és l'absència de prova de qualsevol activitat professional o econòmica, fets que justificarien la seva condemna per blanqueig, tanmateix, els recurrents retreuen que no s'hagi acceptat ni la prescripció, ni l'estructura del tipus, com a delicte de resultat i no permanent, ni l'exclusivitat de la competència de la jurisdicció espanyola per apreciar l'existència d'un delicte de blanqueig com a prova de la inversió.

- Reiteren que la Sala Penal no va voler reconèixer com a origen dels fons la venda d'una finca, dada que es tracta com si fos pràcticament irrellevant.

- Consideren que els tribunals ordinaris han distorsionat el delicte de blanqueig de capitals; recorden que aquest delicte no és una infracció de sospita, i que els tribunals han de respectar les regles de la prova i fonamentar-se en l'estàndard "més enllà de tot dubte raonable"; afirmen que els tribunals ordinaris els han condemnat fonamentant-se en una convicció subjectiva sense prova externa.

- Els tribunals ordinaris van considerar que el recurrent no va explicar de manera suficient les seves activitats en els països estrangers, ni quants diners va guanyar, però els recurrents addueixen que es vulnera la presumpció d'innocència si la càrrega substancial de la prova del fet punible es trasllada de l'acusació a la defensa.

- Afegeixen, a més, que s'han omès les testificals dels administradors que corroboren la inexistència de cap ànim d'ocultació i que posen en relleu que la conducta del recurrent, des de 1986 fins al 2000, va ser absolutament conforme a dret com es desprèn de les actuacions.

- En quart lloc, pel que fa a la prolongació de la consumació del delicte per evitar-ne la prescripció, els recurrents addueixen que, segons el seu parer, la consumació del delicte es produeix quan l'acte

orientat a ocultar l'origen d'un bé té lloc (compra, inversió o aportació) i que aquest moment és aquell que determina el dies a quo per a l'inici del còmput de la prescripció.

- Discrepen de la interpretació efectuada per la Sala Penal que qualifica el delicte de blanqueig com a permanent, cosa que equivaldria a fer-lo imprescriptible.

- Després de citar la jurisprudència espanyola en la matèria, conclouen que el delicte de blanqueig de capitals és un delicte de resultat, atès que l'actuació típica sobre el béns ha d'anar dirigida a ocultar-los o a permetre el seu aprofitament. Per tant, consideren que la consumació es produeix quan s'assoleix un estat per al bé objecte de blanqueig que dificulti unir-lo amb el seu origen de caràcter delictiu, tenint en compte que sense el resultat, com a element del tipus, el delicte no es perfecciona.

- Per tant, el dies a quo d'aquest delicte es troba indissolublement vinculat amb la generació del resultat pretès, i és quan el resultat es materialitza que el delicte acaba.

- Manifesten que considerar que l'última acció materialitzada en aquest supòsit és el cobrament de les rendes i, en el seu cas, també la posposició dels immobles, comporta una interpretació que constituiria la consumació del delicte in malam partem. Aprofiten per recordar que, el 27 de desembre del 2005, el Tribunal de Corts va dictar un aute que ordenava l'aixecament de l'embargament preventiu travat sobre les unitats immobiliàries i els lloguers anteriors a l'any 1990.

- En cinquè lloc, els recurrents addueixen que el comís dels seus béns, efectuat pels tribunals ordinaris, és il·legal; recorden que el comís es fonamentava en la necessitat d'evitar un enriquiment injust. No obstant això, posen en relleu que els tribunals parteixen de la suposició que el recurrent va cometre delictes en alguns llocs del món i que els béns d'Andorra procedeixen d'aquests delictes, però tots els indicis exposats pels tribunals ordinaris no deixen de ser actes dels recurrents efectuats en l'ús de la seva llibertat, sense cap ànim d'enganyar les autoritats financeres del Principat.

- Així mateix, si bé la Sala Penal reconeix que el Tribunal de Corts no justifica el comís dels béns citats en la seva sentència, tot i la manca de prova, la Sala afirma que aquests béns procedien del tràfic de drogues. Els recurrents al·leguen que es tracta d'una afirmació sense suport legal.

- En sisè lloc, els recurrents al·leguen la vulneració del seu dret a un judici de durada raonable, ja que la jurisdicció andorrana va començar la seva actuació el 16 de setembre del 2004, 3 anys després del pronunciament de la sentència espanyola condemnatòria del recurrent.

- Recorden que mitjançant la sentència del 20 de novembre del 2019 (causa 2019-62-RE) pel que fa a les recurrents, i, la sentència del 13 de juliol del 2020 (causa 2020-19-RE) pel que fa al recurrent, el Tribunal Constitucional va declarar la vulneració del seu dret a un judici de durada raonable derivada de les dilacions indegudes del procediment.

- També recorden que l'aute de processament del 2011 va ser objecte de nul·litat per inconcret i imprecís i que, malgrat això, les decisions impugnades tornen a retrotraure's a períodes atípics i prescrits, connectant fets absolutament desconnectats en el temps per basar-se sobre presumpcions i condemnar-los sense que tan sols es compleixin els requisits penals del tipus delictiu, reiterant que no existeix cap acte susceptible de ser considerat com a ocultació, no hi ha utilització de tercers, ni de societats pantalla o qualsevol tipus de "capa" com defensa el Ministeri Fiscal i estimen els tribunals ordinaris.

- En qualsevol cas, indiquen que després del primer reconeixement de la vulneració del dret a un judici de durada raonable, el procediment s'ha allargat 4 anys més, i la dada innegable és que ha durat 21 anys, sense que els recurrents hagin tingut cap comportament que pugui qualificar-se de dilatori, ni tampoc s'hagi tractat d'un procés amb nombroses parts.

- Per acabar, denuncien la vulneració del seu dret a obtenir una resolució fonamentada en Dret, i, després de reproduir la doctrina del Tribunal Constitucional en la matèria continguda en diverses de les seves resolucions que citen, consideren que s'ha vulnerat aquest dret per la manca d'anàlisi de les proves aportades per aquesta part, i, en particular de la principal prova de descàrrec dels acusats (l'informe pericial econòmic que justifica que els ingressos a comptes corrents d'Andorra van ser obtinguts amb posterioritat a l'1 de setembre de 1990 i que els immobles adquirits amb aquells diners provenien íntegrament de les rendes immobiliàries respecte d'immobles a Andorra i a Espanya adquirits abans de l'1 de setembre de 1990).

- Aquesta pericial de l'any 2017 (juntament amb la seva ampliació) suposava no només la inversió de la càrrega de la prova, sinó del principi acusatori, ja que fins a aquell any, la causa, l'acusació i l'aute de processament del 2011 comportaven un totum revolutum de documentació de període atípic, sense analitzar, amb errors, duplicacions i incongruències, el motiu pel qual es va retornar la causa al batlle instructor.

- Afegeixen, a més, que la condemna introdueix un fet nou de manera sorprenent que no es recollia en l'aute de processament: la no regularització dels immobles mitjançant escriptura pública a partir de desembre del 2000; els tribunals ordinaris empren aquest fet per fonamentar l'element objectiu de l'ocultació i aquesta circumstància vulnera el principi acusatori emparat per la Constitució.

- Per tots aquests motius, demanen al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li la resolució impugnada amb retroacció de les actuacions al moment previ al pronunciament de la sentència, per tal que la Sala Penal dicti una nova decisió. Així mateix, demanen la suspensió dels efectes de la sentència impugnada mentre es resol l'empara constitucional.

- En fase d'al·legacions, tant la representació processal de les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya, com la del Sr. Eduardo Bailó Nuez mostren la seva conformitat respecte a l'acumulació del seus recursos d'empara respectius, no obstant això, al·leguen que aquesta acumulació no pot menystenir les diferències que existeixen entre les seves situacions personals i processals, així com les diferències en el contingut dels seus recursos d'empara respectius.

- Seguidament, cada un d'ells reitera breument les seves argumentacions, així com les seves pretensions respectives.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- Després d'exposar tots els elements fàctics que van permetre al Tribunal de Corts declarar la comissió del delicte de blanqueig per part dels tres recurrents, la Sala Penal respon als greuges plantejats per aquests en el seu recurs d'apel·lació.

- En primer lloc, pel que fa a l'aplicació de la llei penal en el temps, la Sala Penal recorda que la llei penal disposa únicament pel futur sense retroactivitat; tanmateix, en el cas d'una legislació més favorable, aquesta s'aplicarà a fets que siguin anteriors a la seva entrada en vigor, d'acord amb el principi de la retroactivitat *in mitius*.

En aquesta causa, si s'aplica el Codi penal de 1990, els fets pels quals els recurrents han estat condemnats serien constitutius del delicte de blanqueig establert a l'article 146, el qual integra un agreujant per ànim de lucre -és el cas dels recurrents que intentaven obtenir un rendiment amb els actes mateixos de blanqueig, a través de múltiples i abundants lloguers, així com amb les plusvàlues de les inversions immobiliàries- que tenia una pena prevista de fins a 10 anys de presó, amb un termini de prescripció de 15 anys.

En canvi el Codi penal del 2005, estableix per a aquests fets, una pena màxima de 8 anys, fins i tot pel tipus agreujat, amb un termini de prescripció de 10 anys.

Per tant, la Sala Penal considera que el Tribunal de Corts ha aplicat de manera pertinent el Codi penal del 2005 més favorable als recurrents.

- En segon lloc, sobre la vulneració del dret a la protecció de dades o a la intimitat i sobre l'actuació del Servei de Policia respecte de l'obtenció d'informació continguda en els registres d'ordenament territorial i dels comuns, la Sala Penal recorda que el fet de conèixer la titularitat d'un bé immoble no afecta el dret a la intimitat.

També recorda que la Llei de protecció de dades exclou de la seva aplicació les investigacions policials, així com els procediments seguits per il·lícits penals; afegeix que el fet que el registre no sigui accessible al públic en general no és oposable al Servei de Policia quan, en l'exercici de les seves funcions, sol·licita informació per a una investigació penal.

Altrament, respecte de l'al·legació del recurrent sobre el caràcter prospectiu de la investigació, declara que la investigació es va fonamentar en una sospita inicial sorgida en el marc d'una actuació policial, practicada a instància de la Secció Civil de la Batllia, que suposava la possible comissió d'una activitat criminal, i que les diligències preliminars es van centrar, en tot moment, en investigar de manera delimitada un presumpte delicte de blanqueig.

- En tercer lloc, pel que fa a la prescripció del delicte de blanqueig, després d'exposar la naturalesa i les diverses fases d'aquest delicte, la Sala Penal conclou que, en aquest cas, es tracta d'un procés de blanqueig típic, en què en presència de diners provinents directament i indirectament del narcotràfic aquests s'han integrat en el sistema econòmic (essencialment en efectiu en diversos comptes bancaris, que s'han amagat a través d'inversions diverses i de compravenda d'immobles, i que finalment s'han incorporat, com a rendes aparentment lícites d'uns lloguers o de revenda dels actius immobiliaris).

Afegeix que el blanqueig és un delicte únic de caràcter complex i de concepte global, integrat per una pluralitat d'accions, que mentre no s'esgotin les transformacions successives, no prescriu.

En aquesta causa, en aplicació del Codi penal del 2005, la prescripció per als delictes majors és de 10 anys; la causa penal es va iniciar el 16 de setembre del 2004, per tant, la prescripció afectaria únicament als fets anteriors al 17 de setembre d'aquell any.

Ara bé, no hi ha acusació per fets anteriors a la incoació de la causa l'any 2004; i, malgrat que la data d'adquisició dels immobles sigui anterior al 2004, l'explotació posterior i continuada dels béns adquirits de manera il·lícita, a través dels beneficis o dels guanys obtinguts d'aquests béns, forma part en si mateixa del delicte de blanqueig, tenint en compte que es forma per capes successives.

- En quart lloc, sobre l'agreujant d'habitualitat, exposa que els fets delictius es produeixen en un període de més o menys 5 anys (des del mes de juny del 2000, moment de l'empresonament del recurrent a Espanya, fins al mes de setembre del 2005) a través d'una pluralitat d'actes que manifesten la situació d'habitualitat en l'acció, establerta a l'article 410 del Codi penal.

En canvi, es va desestimar la circumstància agreujant d'actuar en grup organitzat, ja que el fet de pertànyer al mateix grup familiar comportava l'expressió d'una solidaritat familiar, sense estructura de tipus mafiós.

- En cinquè lloc, pel que fa a les proves del delicte de blanqueig, recorda que l'obtenció d'una prova directa és quasi bé impossible, i allò que és determinant rau en la impossibilitat de justificar l'origen dels fons i l'absència d'una activitat professional o econòmica en contrapart.

En aquest sentit cita la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans (causa Zschüschen c/ Bèlgica).

Constata que en aquest cas el vincle entre el recurrent i el fet delictiu està clarament acreditat amb la condemna dictada per l'Audiència Provincial de Madrid com a autor d'un delicte contra la salut pública, ja que va ser detingut a l'aeroport de Barajas, procedent de Santiago de Xile, amb 2.630,90 grams de cocaïna amagada al seu cos amb faixes.

Es va poder presumir que aquesta activitat no era casual, sinó que s'allargava en el temps, després de l'examen dels seus viatges a diversos països llatinoamericans, sense haver pogut justificar cap activitat mercantil en ells.

Manifesta que una vegada constatats els indicis de la procedència il·lícita dels fons, correspon als recurrents acreditar el seu origen lícit. No obstant això, totes les transaccions efectuades al Principat es van realitzar en efectiu, la qual cosa esborra totalment i voluntàriament la traçabilitat de les operacions. I després d'examinar fil per randa les al·legacions del recurrent sobre l'origen dels diners

i l'activitat opaca dels recurrents en diverses operacions, conclou que, durant un període aproximat de 5 anys, les recurrents van seguir les instruccions del recurrent ingressat a la presó, dedicant-se a l'ocultació del patrimoni d'aquest darrer com ho indiquen els indicis concordants (pagaments en efectiu, manca de transferències amb canvis permanents de comptes, múltiples operacions de reintegrament i d'ingrés immediat en comptes de traspassos, i sobretot, la total o quasi total inactivitat mercantil dels tres recurrents) que permeten desvirtuar la seva presumpció d'innocència.

- En sisè lloc, sobre el comís, la Sala Penal recorda que és una mesura de caràcter real, l'objectiu de la qual és fonamentalment evitar enriquiments injustos en casos de situacions patrimonials il·lícites.

Declara que el comís és la conseqüència accessòria del delicte de blanqueig, distint de la responsabilitat civil, i el qual té per finalitat impedir la constitució o la perpetració de patrimonis il·lícits. Conclou que no es tracta d'una condemna, sinó de la confiscació d'un patrimoni que s'origina en una activitat delictiva.

També recorda que el Tribunal de Corts es va fonamentar en l'article 70 del Codi penal, per anul·lar qualsevol benefici il·lícit en relació amb el delicte, independentment que l'objecte de comís sigui producte directe o indirecte de la infracció.

I constata que els béns comissats en aquest cas són indissociables del delicte de blanqueig constatat i estan relacionats amb l'activitat il·lícita de tràfic de drogues del recurrent.

- En setè lloc, pel que fa a les penes, la Sala Penal conclou que el Tribunal de Corts va valorar de manera adequada la condemnada adoptada, tenint en compte, d'una banda, el temps transcorregut des de l'inici dels fets -20 anys, dilació que no és imputable als recurrents-, i, d'altra banda, la seva presència en la vista oral, malgrat que cap d'ells resideix al Principat.

Tanmateix, també va prendre en consideració la gravetat dels fets i la importància del patrimoni mobiliari i immobiliari, per tal de justificar una pena de presó de 3 anys, així com les penes de multa adoptades.

Afirma que aprova aquestes penes, moderades i proporcionades, a l'excepció de les penes de multa, excessivament elevades tenint en compte l'antiguitat dels fets, i, per això, decideix reduir-les a la meitat.

- Per aquests motius, la Sala Penal acorda estimar parcialment ambdós recursos en el sentit de

modificar únicament les penes de multa, condemnant el recurrent a una multa d'1.000.000,00 € i a les recurrents a una multa de 500.000,00 € per a cadascuna d'elles.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- En primer terme, el Ministeri Fiscal retreu que els recursos d'empara pretenen que el Tribunal Constitucional actuï com a una tercera instància respecte de qüestions de simple legalitat ordinària: com la llei aplicable, la prescripció, la valoració de la prova practicada en judici o el valor probatori de resolucions judicials estrangeres valorades conjuntament amb la resta de la prova practicada, tornant a insistir en arguments ja valorats tant pel Tribunal de Corts, com per la Sala Penal amb els quals, de manera descontextualitzada al recurs d'empara, en un *totum revolutum* notablement confús i que sembla pretendre confondre al Tribunal Constitucional, portant al seu coneixement les qüestions de legalitat ordinària esmentades perfectament consolidades en la jurisprudència dels tribunals ordinaris, i tractant d'obtenir un nou pronunciament.

- En aquest context, s'ha de centrar el debat en allò que pot tenir rellevància constitucional, delimitant així l'objecte d'aquest procés, de conformitat amb la jurisprudència constant del Tribunal Constitucional, fugint de noves revisions d'argumentacions i de fonamentacions de legalitat ordinària dels tribunals ordinaris sota el pretext de la vulneració dels drets reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

- I després de citar la doctrina constitucional, posa en relleu que la selecció, la interpretació i l'aplicació de les normes processals, així com la valoració de la prova i les regles de prescripció són funcions exclusives de la jurisdicció ordinària, de manera que el control de constitucionalitat efectuat pel Tribunal Constitucional se circumscriu a l'anàlisi de si la selecció efectuada ha estat il·lògica, irraonable o inversemblant en els termes de l'article 10 de la Constitució.

- Considera que les resolucions impugnades, malgrat la discrepància dels recurrents, no poden ser qualificades d'absurdes, d'arbitràries o d'il·lògiques, sinó més aviat al contrari, ja que estan a bastament fonamentades factualment i jurídicament sobre la base d'arguments lògics, coherents i sistemàtics.

- En segon terme, pel que fa al principi de no retroactivitat de les normes penals desfavorables, addueix que en aquest cas el Codi penal del 2005 és molt més favorable als interessos dels recurrents que el Codi penal de 1990, estant aquesta doctrina jurisprudencial consolidadíssima.

- Exposa que la conducta per la qual els recurrents van ser condemnats era delictiva tant en l'àmbit del Codi penal de 1990 com en el del 2005; i que l'acció penal no està prescrita ni amb el Codi penal de 1990, ni amb el del 2005.

- Pel que fa a la tipicitat dels fets en el Codi penal de 1990, aquests s'encabeixen en els articles 145 i 146 d'aquest Codi d'amplíssim espectre (qualsevol acte amb ànim de lucre en l'ocultació del bé d'origen delictiu) i consisteixen, essencialment, en nodrir els seus comptes bancaris (amb diferents titularitats formals però dels quals era veritable drethavent el recurrent) amb diners majoritàriament en efectiu i provinents del narcotràfic amb la finalitat d'ocultar-los i justificant el seu origen de manera artificiosa. Amb una part d'aquests diners, des del mes de setembre de 1990 en endavant, es van adquirir diverses unitats immobiliàries que, a més de contribuir a ocultar l'origen delictiu dels diners amb els quals es van adquirir, van donar un rendiment econòmic en forma de rendes derivades del lloguer, servint aquests revinguts per ocultar i blanquejar el veritable origen delictiu dels diners dels quals provenien (és a dir, es van transformar diners en efectiu provinents del narcotràfic en rendes aparentment lícites), del que es lucren tant el recurrent com les seves exesposes. Així, no es tracta d'un acte d'ocultació neutre, sinó d'un acte d'ocultació que busca rendiments econòmics. Val a dir que l'acte mateix d'ocultació o de transformació de diners en efectiu en rendes de lloguer és en si mateix un acte de blanqueig de diners (o de legitimació d'actius, com de manera més gràfica s'anomena en altres jurisdiccions). I amb una altra part molt important dels diners en efectiu ingressats es realitzen nombrosíssimes operacions bancàries de traspàs, de transferència i de reintegrament en efectiu per un immediat ingrés en efectiu en un compte bancari diferent per ocultar la traçabilitat dels diners, les quals estaven mancades de tota lògica econòmica o comercial, utilitzant comptes de titularitat diversa de les persones condemnades i d'una societat pantalla (Siberian Express) amb l'única finalitat d'ocultar l'origen delictiu. Inclús part dels diners es van transformar en diverses inversions en actius financers. Addicionalment, els ara recurrents en empara es van lucrar i es van beneficiar econòmicament de l'operativa anteriorment descrita (veg. rendiment financer, rendes arrendatàries, inversions financeres, etc.) i, en el cas de les recurrents, aquestes van traslladar als comptes bancaris de la seva titularitat actius dels comptes del recurrent, dels quals fruïen amb quasi total llibertat a canvi de gestionar i de blanquejar els diners provinents del narcotràfic del recurrent, especialment, a través de reintegraments en efectiu, així com a través dels diners en efectiu que cobraven directament en concepte de rendes arrendatàries dels immobles titularitat del recurrent, dels quals també disposaven, segons van acordar amb ell.

- Exposa que tant el Tribunal de Corts, com la Sala Penal van concloure que els actes descrits al relat de fets provats de la sentència del Tribunal de Corts eren "*actes per ocultar l'origen*" dels diners provinents del tràfic de drogues, la qual cosa és constitutiva del delicte de blanqueig de diners tant segons el Codi penal de 1990, com segons el del 2005, considerant les sentències impugnades, addicionalment, l'existència d'ànim de lucre en la conducta dels recurrents, circumstància que determinaria la imposició d'una pena de presó de fins a 10 anys, d'acord amb l'article 146 del Codi penal de 1990, superior a la pena màxima de presó de fins a 8 anys de l'article 410 del Codi penal del 2005. Per tant, considera que no és cert, com afirmen els recurrents en empara, que els actes pels quals han estat condemnats eren atípics amb el Codi penal de 1990, sinó que serien típics i portarien emparellada una pena superior que amb el Codi penal del 2005, raó per la qual és aquest darrer Codi aquell que s'ha d'aplicar, de conformitat també amb la consolidadíssima jurisprudència al

respecte, per ser més favorable als reus.

- En tercer terme, sobre la prescripció de l'acció penal, el Ministeri Fiscal manifesta essencialment que segons es deriva de la jurisprudència constant dels tribunals ordinaris i que també recull la sentència impugnada, el moment en què comença a córrer el termini de prescripció (el *dies a quo* del termini de prescripció), és el moment del bloqueig dels fons (2005), és a dir, el moment en què els recurrents deixen de tenir sota el seu control els fons.

- Segons el seu parer, és, per tant, indiferent si el termini de prescripció de l'acció penal és de 6, 10 o 15 anys, ja que en el moment en què l'acció penal es va dirigir contra els ara recurrents en empara aquell no havia ni tan sols començat a córrer.

- Posa en relleu que la Sala Penal raona de forma extensa en el seu considerant III que el delicte de blanqueig consta de diverses fases i que no s'esgota en la fase de col·locació (és a dir, quan s'ingressen els diners en efectiu o en el moment de la compra dels béns immobles per blanquejar) sinó que busca donar aparença de legitimitat als fons a través de diferents estratègies.

- Considera que aquest raonament no només és ajustat a dret i lògic (i deriva d'una interpretació de la legalitat processal ordinària), sinó que també és coherent amb la doctrina jurisprudencial dels tribunals al respecte en casos similars, que estableixen que el delicte de blanqueig no s'esgota o es consuma amb el simple acte de col·locació (primera fase) sinó que mentre es posseeixen els béns delictius i aquests es continuen transformant o ocultant es continua produint, de tal manera que mentre s'estan afegint capes i emmascarant els diners per donar aparença de legitimitat a aquests, el delicte de blanqueig s'està cometent i no s'inicia el còmput del termini de prescripció de l'acció penal.

- Constata que, en definitiva, tota aquesta operativa d'ocultació executada de forma permanent com a un acte global i de comú acord entre els ara condemnats es va produir fins als mesos d'agost i de setembre del 2005, la qual cosa determina la impossibilitat que la conducta d'ocultació i de blanqueig hagi prescrit en relació amb una causa incoada el 2004. En aquets context, en no tenir cap influència en la prescripció si s'aplica un Codi o un altre, s'ha d'estar a la doctrina jurisprudencial general que considera que el Codi penal del 2005 és més favorable al reu, perquè imposa penes de presó menys elevades que el Codi de 1990.

- En quart terme, sobre el Codi penal aplicable, com ja s'ha indicat anteriorment, en aquest cas, la selecció de la llei aplicable en el temps realitzada pel Tribunal de Corts i per la Sala Penal ha estat perfectament raonable, lògica i coherent, ja que s'ha aplicat la llei penal més favorable al reu, de forma motivada, lògica i coherent amb la consolidadíssima doctrina jurisprudencial al respecte, de

conformitat amb allò que preveuen els articles 3.2 de la Constitució i 7 del Codi penal.

- Recorda que anteriorment, ja ha exposat que la conducta dels recurrents era delictiva tant amb el Codi penal de 1990, com amb el Codi penal del 2005; i que en cap d'aquests Codis l'acció penal hauria prescrit. Per tant, només queda contraposar les penes que implicarien la conducta esmentada dels recurrents: 10 anys en el cas del Codi penal de 1990 i 8 anys en el cas del Codi del 2005, quedant, doncs, clar que el segon és més favorable als recurrents.

- En cinquè terme, pel que fa a la incongruència omissiva denunciada pels recurrents, atès que la Sala Penal no hauria donat una resposta expressa a tots els seus arguments sobre el fons, el Ministeri Fiscal recorda que la jurisprudència constitucional no estableix que la congruència impliqui que s'hagin de contestar tots els arguments de les parts, sinó les seves "*pretensions*" o "*peticions (...), ja sigui declarant de manera raonada la desestimació de la pretensió, ja sigui entrant en el fons i dictant una decisió motivada que es pronunciï en relació amb totes les pretensions deduïdes*".

- En aquest cas, la Sala Penal ha centrat adequadament l'objecte de debat: si l'acció penal estava prescrita o no, si existia prova de càrrec suficient o no, si la prova indiciària era suficient o no, etc. arribant a una conclusió (condemnatòria) lògica, coherent i fonamentada.

- Segons el parer del Ministeri Fiscal no hi ha cap petició que quedi sense resoldre's, sinó que es tracta simplement d'una desestimació dels arguments dels recurrents, i aquesta desestimació -es comparteixi o no- no pot ser titllada, de cap manera, d'absurda, d'arbitrària o de no motivada, fet que exclou qualsevol tipus de rellevància constitucional de la qüestió.

- En sisè terme, pel que fa a la valoració de la prova, el Ministeri Fiscal reitera que aquesta qüestió també fa part de la legalitat ordinària i posa en relleu que no es pot negar la validesa de la prova indiciària, sobre la qual existeix una extensíssima doctrina jurisprudencial a bastament consolidada, també en relació amb el delicte de blanqueig. I no es pot confondre aquesta amb la inversió de la càrrega de la prova, com semblen pretendre els recurrents.

- Manifesta que amb la prova existent directa i indiciària (condemna per narcotràfic de 300.000,00 € de cocaïna del recurrent, cap professió coneguda, ni acreditada, indicació als bancs que la seva professió era "*sense professió*", cap activitat rellevant econòmica de la societat Siberian, operacions en divises de diversos països europeus amb els quals no existia cap relació econòmica, ingressos en efectiu no proporcionals amb la seva capacitat generadora, operacions bancàries sense lògica econòmica amb la simple finalitat de trencar la traçabilitat dels diners -com utilització de nombrosos comptes bancaris de forma seqüencial, utilització de persones de palla, apoderament amb falsedats (predatant apoderaments) de les recurrents, utilització de tècniques de concentració, reintegraments

en efectiu d'un compte per realitzar un ingrés en efectiu a un altre compte per evitar un traspàs i fraccionaments dels imports per ocultar la traçabilitat-, etc.-, inversemblança de les explicacions dels ara condemnats -com que ocultaven a Andorra en efectiu la part declarada a la Hisenda Pública espanyola de la venda de béns a Espanya i no la part en negre-, i un llarg etcètera) els tribunals arriben a una conclusió condemnatòria.

- En relació amb el valor de la prova indiciària, els recurrents en empara afirmen que no s'han identificat les operacions de tràfic de droga concretes (amb data, lloc, quantitat, etc.) de les quals provindrien els diners objecte d'investigació. El Ministeri Fiscal al·lega que quan s'acusa únicament de blanqueig i no de narcotràfic no s'ha d'acreditar la concreta operació de droga de la qual provenen els diners analitzats (altrament, es negaria la naturalesa autònoma del delicte de blanqueig i determinaria la inexistència de qualsevol blanqueig de diners del narcotràfic, ja que les condemnes de narcotràfic es vinculen a aprehensions de droga abans de distribuir-la i que, per tant, no han generat encara diners), sinó que els diners tenen un origen delictiu sobre la base de la prova (generalment indiciària) existent, com ara que una persona ha estat condemnada en una important operació de tràfic de droga que la vincula amb aquesta activitat delictiva amb certa intensitat (per quantitat, rol en l'organització, etc.) i que no te cap ingrés lícit conegut (com és el cas que ens ocupa), entre molts altres indicis (s'acusa i es condemna per blanqueig, no per tràfic de drogues). Una altra conclusió negaria el caràcter autònom del delicte de blanqueig consagrat pels convenis internacionals dels quals Andorra és part i la doctrina jurisprudencial mateixa dels tribunals andorrans.

- En aquest sentit, és doctrina jurisprudencial consolidada que no és procedent acreditar els fets delictius concrets dels quals provenen els diners delictius. És a dir, l'acreditació del delicte de blanqueig no comporta l'acreditació també d'una concreta operació delictiva subjacent, sinó l'acreditació que els fons investigats tenen origen, directe o indirecte en aquesta, cosa que és diferent (no s'ha d'acreditar una operació concreta de narcotràfic vinculada directament amb els mateixos diners ubicats a Andorra), sinó que és suficient amb la prova indiciària en els termes anteriorment descrits. Així es desprèn no només de la jurisprudència consolidada dels tribunals andorrans, sinó també de la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans i de les recomanacions del GAFI.

- Després de reprendre un a un els principals elements de valoració que van dur a la conclusió condemnatòria dels recurrents, el Ministeri Fiscal conclou que són perfectament lògics i coherents i estan degudament fonamentats en la prova practicada.

- En darrer terme, pel que fa a la vulneració del dret a un judici de durada raonable, el Ministeri Fiscal recorda que el 22 de juliol del 2000, el Tribunal Constitucional va declarar la vulneració d'aquest dret en el marc d'aquesta causa.

- No obstant això, constata que l'aute de conclusió de sumari va ser dictat per la Batllia el 16 d'agost del 2021; que després de donar resposta al sobreseïment de la causa per part de les defenses, el judici oral es va celebrar el mes de novembre del 2023 respecte d'una causa particularment complexa, com demostra aquesta discussió.

- La sentència del Tribunal de Corts va ser dictada el 17 de gener del 2024; i, formulats els recursos d'apel·lació corresponents, la vista oral de l'apel·lació es va celebrar el 31 d'octubre del 2024 (la vista fixada el 24 de juliol va ser suspesa per causes imputables als recurrents); finalment la Sala Penal es va pronunciar el 22 de gener del 2025.

- Així, i des del darrer pronunciament del Tribunal Constitucional ans referit, no es pot considerar que la durada del procés no hagi estat raonable, especialment a la vista de la complexitat de la causa i d'algunes actuacions de les defenses. Això no treu que la durada del procés, en el seu conjunt, hagi estat excessiva, però aquesta ha trobat la seva pròpia reconducció en la jurisdicció ordinària, ja que aquest Ministeri Fiscal va modificar la petició de pena inicial (rebaixant-la), en atenció a la durada del procés, com queda reflectit a l'acta del judici oral davant el Tribunal de Corts (demanant una pena de 3 anys de presó condicional simple -en lloc de les penes de 5 i de 4 sol·licitades a la qualificació- i reduint la petició de multes a la meitat). Aquesta petició de fer constar la durada no raonable del procés va ser acollida pel Tribunal de Corts.

- Considera, doncs, que havent-se constatat i rescabalat en termes de reducció punitiva la vulneració respecte del dret a un judici de durada raonable no té sentit elevar al Tribunal Constitucional una circumstància reconeguda i rescabalada per la jurisdicció ordinària, de la mateixa manera que no tindria cabuda elevar al Tribunal Europeu dels Drets Humans eventuals vulneracions ja reconegudes per les jurisdiccions nacionals.

- Per tots aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi els recursos d'empara acumulats 2025-10 i 12-RE, per no haver-se produït cap vulneració dels drets fonamentals al·legats, en el sentit exposat al cos d'aquest informe.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. Les parts recurrents en empara, és a dir, d'una banda, el Sr. Eduardo Bailó Nuez, i, d'altra banda, les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya, estimen que s'ha conculcat el

seu dret a la jurisdicció protegit a l'article 10 de la Constitució i, més concretament, els seus drets a un procés degut, a la prova, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, així com el principi d'irretroactivitat de la llei penal, consagrat a l'article 9.4 del mateix text. Els interessats demanen l'anul·lació de la sentència adoptada el 22 de gener del 2025 per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia amb retroacció de les actuacions al moment previ al pronunciament d'aquesta sentència.

3.2. Per entendre millor aquest recurs d'empara és necessari reproduir els fets declarats provats per la Sala Penal i que s'imposen a aquest Tribunal de conformitat amb l'article 91.1 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional:

"*que Eduardo Bailó Nuez entre l'any 1986 i l'any 1990, fou titular al Principat dels comptes bancaris xxx, aquest únicament de titularitat seva, i xxx, xxx i xxx, juntament amb qui era la seva esposa en aquella data, Felisa Álvarez Beltran. En dits comptes s'ingressà en efectiu un total d'un contravalor de 1.504.700'50 d'euros. En concret, i en contravalor euros, poc més d'un milió en lliures esterlines, 21.000 € en marc alemany, i 430.000 € en pessetes.*

Durant l'any 1990, Bailó ingressà en dits comptes, sempre en efectiu, 10.875.900 pessetes, d'un contravalor de 65.365'48 €. El 19 de setembre del 1990, Bailó adquirí, amb càrrec als diners prèviament ingressats, el pis 1r 4a de xxx d'Encamp per 17 milions de pessetes. En aquella data, en ser estranger no podia adquirir més d'una unitat immobiliària, pel que adquirí per contracte de promesa de compra venda també el pis 3r 2a del mateix edifici, i tres pisos a l'edifici xxx, bloc B (planta baixa, 1r i 2n) de la mateixa vila, per un contravalor en euros de 333.561'72 €.

L'any 1991, Bailó ingressà en efectiu en els seus comptes a Andorra un contravalor de 68.415'01 € (11.383.300 pessetes). El mateix any adquirí també per promesa de compravenda un pis a l'edifici xxx de la parròquia de La Massana per 64.000 lliures esterlines (70.044'35 €), i tres pisos més a l'edifici xxx per un total de 37 milions de pessetes (222.374'48 €).

L'any 1992, Bailó ingressà efectiu per valor de 25.983'89 € (2.900.000 pessetes i 7.890 lliures esterlines), i adquirí per promesa de compravenda dos pisos més a l'edifici xxx, per un total de 22.500.000 pessetes (135.232'60 €).

L'any 1993, Bailó efectuà ingressos en efectiu en pessetes per valor de 123.653'73 €.

L'any 1995, Bailó ingressa 4 milions de pessetes, en efectiu, equivalents a 24.040'48 €, aquesta vegada en el compte xxx titularitat d'Álvarez a Banca Mora, tot i que el mateix dia de l'ingrés, s'inclogué al compte a Bailó com a apoderat.

Els béns immobles es destinaren al lloguer i s'estima que entre la seva adquisició i l'any 2000, Bailó obtingué en concepte de rendes del lloguer una mitjana de 73.563'88 euros anuals. Els lloguers eren gestionats per dues agències immobiliàries del Principat, les quines liquidaven les rendes periòdicament mitjançant xec, que es lliurava a Bailó fins a l'any 2000, i posteriorment a Álvarez i Kopyssova indistintament.

No es coneix que l'acusat, en aquest període, ni en cap període anterior, hagi gaudit d'una font d'ingressos lícita.

El dia 1 de març del 2000, Eduardo Bailó fou detingut a l'aeroport de Barajas (Madrid), procedent de Santiago de Xile, en possessió de 2.630'9 grams de cocaïna, droga valorada en 299.000 €. Per aquests fets, en data 16 de gener del 2001 fou condemnat per sentència núm. 4/01, de la Secció 7a de l'Audiència Provincial de Madrid, com a autor d'un delicte contra la salut pública, a una pena de 9 anys de presó i multa de 43 milions de pessetes (258.435'20 €).

En ser detingut i ingressat en presó, Bailó contactà amb la seva llavors ex-esposa, Felisa Álvarez, amb qui tenia una filla, i l'informà que en aquell moment compartia la seva vida amb Irina Saksybaeva Ksenzova Kopyssova, demanant-li que entre totes dues es fessin càrrec del seu patrimoni al Principat, i es repartissin els beneficis que generava dit patrimoni, per subvenir a les despeses d'ambdues famílies, doncs atesa la seva situació de presó, no podia seguir mantenint ni a Álvarez, ni a Saksybaeva (abans anomenada Kopyssova). En aquella època Álvarez tenia un petit comerç de roba a Zaragoza, que no li permetia fer front a les despeses bàsiques, i Saksybaeva es traslladà a viure a Espanya, on no disposava de treball ni permís de residència, depenent les dues dels ingressos que els hi proporcionava Bailó.

Bailó signà dues autoritzacions, una per cada agència immobiliària, datant-les a 18 de febrer del 2000, a Moscú, a fi que Felisa Álvarez pogués gestionar directament els lloguers i cobrar els mateixos. Álvarez, al seu torn, signà una autorització en els mateixos termes a favor d'Irina Saksybaeva, en data 25 de febrer del 2003. Així, a partir de març del 2000, Alvárez i Saksybaeva van rebre de la immobiliària que gestiona els pisos de Bailó els beneficis dels lloguers, en xec, el quin van cobrar per caixa, enduent-se els diners en efectiu a Espanya per fer front a les seves despeses personals.

El dia 8 de maig del 2000, es va escripturar la compravenda del pis 3r 4a de l'edifici xxx, adquirit per A.K. El comprador pagà pel mateix l'import de 110.000 dòlars, per transferència en un banc rus, a favor de Saksybaeva. En haver estat el pis adquirit per promesa irrevocable de compravenda, a l'hora d'escripturar, va figurar com a venedor el promotor i no Bailó.

El 8 de juny del 2000, Saksybaeva va obrir el compte xxx a l'entitat BPA, compte que cancel·là el 16 de novembre del 2004. Entre agost i setembre d'aquell any, Saksybaeva ingressà en efectiu en aquest compte 19 milions de pessetes, 3.600 dòlars i 3.780 lliures esterlines, equivalents a un total de 124.401'78 €. Abans de cancel·lar el compte, Saksybaeva va transferir els saldos restants al compte xxx de cotitularitat amb Álvarez.

Durant el mes d'agost del 2000, Álvarez ingressà en el seu compte número xxx 5.560 lliures i 4.800 dòlars, en efectiu, equivalents a 14.469'27 €.

El 4 de setembre del 2000 Bailó va contraure matrimoni amb Saksybaeva al centre penitenciari de Soto del Real, on estava empresonat, complint condemna per tràfic de drogues.

L'any 2002, Álvarez i Saksybaeva varen ingressar en efectiu 289.500 €, i l'any 2003 altres 12.000 €. Aquests imports foren reintegrats i s'ingressaren al compte xxx, i al tancament del compte l'any 2005, els saldos restants s'ingressaren al compte xxx de Siberian Express, SL.

L'1 de març del 2002, Bailó atorgà a Álvarez un poder general, amb exempció de retre comptes.

El 18 de juliol del 2002, les acusades Álvarez i Saksybaeva obriren a BPA el compte xxx, compte que tancaren el 8 d'agost del 2005. En el moment de l'obertura, ingressaren 576.000 € en efectiu. L'any 2002, ingressaren 902.000 € en efectiu. Aquest compte rebé també fons provinents del compte xxx, de Saksybaeva, quan cancel·là aquell. L'any 2005, els fons restants en aquest compte foren transferits al compte xxx.

El 9 d'octubre del 2000 es constituí la societat Siberian Express, SL, quina única sòcia era Felisa Álvarez, però tant ella com Saksybaeva eren administradores solidàries, fins l'any 2005, en que la societat passa a ser administrada únicament per Álvarez. Aquest moviment es justifica pel fet que la societat va contractar a Bailó com a assalariat a fi que aquest pogués gaudir del tercer grau penitenciari, el que no era possible si la seva esposa figurava com a administradora de la societat.

Siberian Express, SL va realitzar únicament tres operacions d'intermediació, dos en la compravenda de material de construcció i una de roba de nen, durant els anys 2000 i 2001, però els seus rendiments eren insuficients per fer front a les despeses, donant pèrdues, pel que ambdues administradores van decidir abandonar la seva incipient activitat empresarial en no tenir rendibilitat.

El 30 de maig del 2003, ambdues obriren el compte xxx a l'entitat Banca Mora. Aquest compte rebé el 26 de juny del 2003 els fons provinents del compte xxx, que era titularitat només d'Álvarez. L'any 2005 es van ingressar en aquest compte 3.000 € en efectiu, 32.418'43 dòlars, 641.601'96 €, 4.441'10 lliures esterlines, i un xec per import de 915.000 €, provenint del compte xxx. Finalment, els fons d'aquest compte els van transferir al compte de la societat Siberian Express, SL núm. xxx.

El 10 de novembre del 2003, Saksybaeva obrí el compte xxx.

El 15 de juliol del 2004, Bailó atorgà un poder general mancomunat a favor d'Álvarez i Saksybaeva.

El 28 de juny del 2005, Álvarez, com a representant de la societat Siberian Express, SL, obrí a Banca Mora els comptes xxx i xxx, i el 4 de juliol del 2005, a BPA, el compte xxx, tots ells titularitat de la societat. El compte de BPA fou cancel·lat l'1 de setembre del mateix any.

El 6 de setembre del 2005, Álvarez, en nom de Siberian Express, SL, va sol·licitar que els fons de dita societat fossin traspassats al compte titularitat del Sr. P. E., amic personal i persona de confiança d'Álvarez, operació que no arribà a dur-se a terme per la negativa de l'entitat bancària i el posterior bloqueig judicial dels comptes bancaris.

En dictar-se l'ordre de bloqueig dels comptes bancaris, el compte xxx de Siberian Express, SL presentava un saldo de 1.863.014'54 €, 35.757'29 dòlars i 3.800'24 lliures esterlines, havent concentrat la totalitat dels actius financers dels acusats al Principat".

3.3. La Sala Penal ha qualificat aquests fets provats de delicte major de blanqueig comès amb habitualitat pels avui recurrents, de conformitat amb els articles 409 i 410 del Codi penal actual. La Sala esmentada assenyala, entre altres consideracions, que: a) "*estem en presència de diners provinents directament i indirectament del narcotràfic que s'han col·locat, essencialment en efectiu, en diferents comptes bancaris i que s'han amagat a través d'inversions diverses i compra-venda d'immobles i que finalment s'han integrat, ja sigui com a rendes aparentment lícites d'uns lloguers d'uns immobles adquirits amb diners provinents del narcotràfic o amb diners provinents de venda d'aquests immobles adquirits amb diners procedint del narcotràfic*" (considerant III); b) "*l'origen dels fons està en relació amb la (...) implicació* (del Sr. Eduardo Bailó Nuez*) amb el tràfic de drogues*" (considerant V); c) les Sres. Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya "*tenen perfecte coneixement delfet que* (el Sr. Eduardo Bailó Nuez) *es dedica al tràfic de drogues*" (considerant V); i, d) "*En conclusió, durant un període aproximat d'uns cinc anys, de 2.000 a 2.005, les Sres. Álvarez i Saksybaeva segueixen instruccions del Sr. Bailó, dedicant-se a l'ocultació del patrimoni d'aquest últim. La quantitat de pagaments en efectiu destinada a esborrar tota traçabilitat, la manca de transferències amb canvis permanents de comptes, les múltiples operacions de reintegrament i*

ingrés immediat en comptes de traspassos, i sobretot la total inactivitat mercantil o quasi total dels tres recurrents, justificant l'origen dels fons en qüestió, constitueixen indicis concordants que demostren l'origen delictiu dels fons i que permeten desvirtuar la presumpció d'innocència al·legada per la defensa" (considerant V).

3.4. És ben sabut que el recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i que no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució. Per raons de sistemàtica i per facilitar la lectura d'aquesta sentència, s'analitzaran conjuntament els diferents greuges avançats pels tres recurrents.

3.5. Sobre el principi de la llei més favorable

Per començar, la jurisprudència reiterada d'aquest Tribunal estableix que aquest principi constitucional no és invocable directament en empara (sentències 2021-38-RE, 2017-16-RE i 2013-4 i 8-RE), ja que la seva ubicació dins el text constitucional (article 3.4) escapa de l'àmbit del recurs d'empara (articles 8 a 26). Això no obstant, troba la seva raó de ser quan es combina adequadament amb el dret a un procés degut.

Efectuada aquesta premissa, és ben sabut que la llei penal s'aplica, habitualment, només pel futur. El principi de la retroactivitat de la llei penal més suau o menys severa constitueix, per tant, una excepció. La retroactivitat *in mitius* significa que la llei penal s'aplica a fets comesos anteriorment a la seva entrada en vigor quan resulta més favorable a la persona perseguida penalment (veure també Scoppola c/ Itàlia (núm. 2) [GC], núm. 10249/03, del 17 de setembre del 2009, §§ 106-109 i Gouarré Patte c/ Andorra, núm. 33427/10, del 12 de gener del 2016, § 28). La nova llei pot resultar més favorable a causa de circumstàncies força distintes, com per exemple, quan: a) la infracció (i, per tant, la pena) desapareix de l'ordenament jurídic; b) la pena assignada a una mateixa infracció es redueix; c) la prescripció de l'acció penal s'incrementa; o, d) la infracció es modifica (veure *Avis consultatif relatif à l'utilisation de la technique de "législation par référence" pour la définition d'une infraction et aux critères à appliquer pour comparer la loi pénale telle qu'elle était en vigueur au moment de la commission de l'infraction et la loi pénale telle que modifiée* [GC], del 29 de maig del 2020, § 82) i esdevé més difícil d'establir per part de l'acusació. En aquest darrer supòsit, la jurisdicció penal ha de verificar si la nova tipificació apareix, en el seu conjunt, més gravosa pel reu.

La situació és més complexa quan concorren dues o més modificacions alhora, és a dir, quan la llei modifica al mateix temps la tipificació i la pena (com en el nostre cas), però igualment quan els fets perseguits no són instantanis o aïllats, sinó que s'acabalen entre dues lleis penals, com en el cas dels delictes continuats, successius o similars. La Sala Penal ho dedueix quan estableix que el delicte de blanqueig no ha prescrit (considerant III).

Si tornem al cas que ens ocupa, els recurrents entenen que els hi seria eventualment d'aplicació el Codi penal de 1990, perquè la investigació havia començat l'any 2004 i el delicte de blanqueig d'aleshores era més restrictiu i exigent, en el sentit que requeria la prova d'un delicte de tràfic d'estupefaents i l'obtenció d'un profit econòmic, la qual cosa descartava la sentència de l'Audiència Provincial de Madrid del 16 de gener del 2001. Per la seva banda, la Sala Penal es limita a fer una comparació entre les penes assignades en els articles 146 (Codi de 1990) i 410 (Codi del 2005) -malgrat que la incriminació no és substancialment la mateixa- i conclou, sobtadament, que cal aplicar el Codi del 2005, ja que la pena assignada és menor.

Cal partir dels redactats respectius dels Codis esmentats. Així, segons el Codi de 1990, el delicte de blanqueig de diners quedava tipificat de la manera següent: "*El qui cometi un acte per a ocultar l'origen de diners o de valors provinents d'un delicte de tràfic de drogues, de segrest, de venda il·legal d'armes, de proxenetisme o de terrorisme, o utilitzi aquells diners o valors lícitament, coneixent-ne o havent de conèixer-ne la procedència, serà castigat amb pena de fins a vuit anys de presó i multa de fins a 20.000.000 de PTA*" (article 145), però "*Quan, en els supòsits de l'article anterior, l'autor hagi actuat amb ànim de lucre o hagi format part d'una associació per a delinquir o per blanquejar diners o valors procedents de delictes comesos a l'estranger, la pena imposada podrà ser de deu anys de presó i una multa de fins a 80.000.000 PTA.*" (article 146).

A comptar del 19 de gener del 2023 (text vigent actualment), la definició del delicte esdevé la següent: "*Qui converteixi o transmeti fons que provinguin, directament o indirectament, de qualsevol activitat delictiva, coneixent-ne la procedència, amb el propòsit d'ocultar o dissimular-ne l'origen il·lícit o d'ajudar qualsevol persona que hagi participat en la comissió del delicte a eludir les conseqüències jurídiques dels seus actes, ha de ser castigat amb pena de presó d'un a cinc anys i multa de fins al triple del seu valor*" (article 409.1) però s'ha d'imposar una pena de presó de 3 a 8 anys quan el subjecte obra amb habitualitat (article 410.1 b).

L'article 3.2 de la Constitució fa una lectura *pro reo* del principi de retroactivitat de la norma més clement, ja que garanteix la "*no retroactivitat de les disposicions restrictives de drets individuals o que comportin un efecte o estableixin una sanció desfavorables*" (el subratllat és nostre). A l'ensems, l'article 7 del Codi penal vigent no es limita a l'aplicació automàtica de la infracció que porta aparellada la sanció més feble, atès que estableix que: "*La llei penal no té efectes retroactius. Això no obstant, tenen efectes retroactius les lleis penals que afavoreixen el reu. En cas de dubte sobre quina és la llei més favorable, ha de ser escoltat el reu*" (el subratllat és nostre). Per consegüent, convé analitzar quina "*llei*" (i no només exclusivament quina pena) resulta més favorable al reu i aquest control ha de ser realitzat *in concreto* segons el consens internacional en la matèria (veure *Avis consultatif relatif à l'utilisation de la technique de "législation par référence" pour la définition d'une infraction et aux critères à appliquer pour comparer la loi pénale telle qu'elle était en vigueur au moment de la commission de l'infraction et la loi pénale telle que modifiée* [GC], 2020, § 38).

Si seguim aquest raonament, és clar que la pena establerta en el Codi penal actual (8 anys màxim de presó) resulta *prima facie* menys severa que la pena establerta anteriorment (10 anys màxim). Però no es pot fer altra cosa que constatar que la tipificació actual és substancialment distinta i clarament de més fàcil constitució, de manera que esdevé més desfavorable a la persona perseguida penalment. En efecte, sota l'imperi del Codi de 1990, els diners o valors blanquejats havien de provenir, exclusivament, d'un delicte de tràfic de drogues, de segrest, de venda il·legal d'armes, de proxenetisme o de terrorisme. Actualment, els fons han de provenir, directament o indirectament, de qualsevol activitat delictiva. Dit altrament, el delicte de blanqueig és actualment més fàcilment perseguible doncs contempla un àmbit delictiu molt més ampli.

Per tant, ens trobem en presència d'una incriminació més severa i alhora d'una pena més clement, sent indivisibles ambdues disposicions. Davant aquesta dualitat, ha de prevaler la tipificació sobre la pena assignada (i no a l'inrevés com sembla deduir-se de la jurisprudència actual), perquè la sanció porta causa de la incriminació i no al contrari. Per consegüent, la interpretació del principi de la retroactivitat *in mitius* realitzada per la jurisdicció penal -limitada exclusivament a comparar les penes assignades- esdevé no raonable, de manera que la Sala Penal no pot utilitzar aquest argument jurídic aïlladament per aplicar el Codi penal del 2005. Li pertocarà, consegüentment, resoldre, en un altra sentència, quin Codi penal convè aplicar als fets declarats provats.

3.6. Sobre el dret a un judici de durada raonable

Els recurrents afirmen que el procediment ha durat 21 anys, sense que la dilació els hi fos imputable. Aquest argument no pot triomfar de cap de les maneres. En efecte, el Tribunal de Corts (i després la Sala Penal, almenys tàcitament) ha reconegut expressament el retard (considerant desè), i, a més a més, ha procedit a reduir la condemna a títol de compensació.

3.7. Sobre els greuges restants

Els recurrents sostenen que: a) se'ls hi ha aplicat retroactivament el Codi penal del 2005; b) la interpretació de la llei penal era contra reu; c) la sentència de la Sala Penal no estava degudament fonamentada; d) el comís era il·legal, ja que els diners no provenien de cap activitat il·lícita; i, e) s'havia vulnerat el principi de la presumpció d'innocència.

Aquestes qüestions queden íntimament lligades a la nova resolució que haurà d'emetre la Sala Penal conformement al contingut del paràgraf 3.5 d'aquesta sentència, de manera que resulta prematur pronunciar-s'hi ara.

3.8. Per tots aquests motius, el recurs d'empara ha de ser estimat parcialment.

3.9. L'estimació parcial del recurs determina que no sigui procedent efectuar cap condemna en costes (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar parcialment els recursos d'empara interposats pels Srs. Eduardo Bailó Nuez, Felisa Álvarez Beltran i Irina Saksybaeva Ksenzoya contra la sentència del 22 de gener del 2025, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

2. Declarar la nul·litat de la sentència del 22 de gener del 2025, per tal que la Sala Penal dicti la resolució que estimi oportuna sobre les bases consignades en el fonament jurídic 3.5 d'aquesta sentència.

3. Desestimar el recurs d'empara pel que fa referència a la infracció del dret a un procés de durada raonable.

4. Deixar imprejutjats la resta de greuges formulats pels recurrents.

5. No fer imposició de les costes processals en relació amb aquest recurs d'empara.

6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a les representacions processals respectives dels recurrents, al Tribunal de Corts, a la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 19 de maig del 2025.

Joan Manel Abril Campoy — President

Pere Pastor Vilanova — Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela — Magistrat

Jean-Yves Caullet — Magistrat